

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

А.Проніна, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

*Науковий керівник: О.В. Колосова, кандидат педагогічних наук, старший викладач
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

FORMING THE BASES OF ECONOMIC CULTURE OF YOUNGER SCHOOLCHILDREN

A.Pronina, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті висвітлено сутність економічної культури учнів початкової школи. Наведені доцільні методи і форми організації процесу формування основ економічної культури у дітей молодшого шкільного віку.

Ключові слова: економічне виховання, економічна культура, економічна свідомість, економічне мислення, молодші школярі.

Abstract. The essence of the economic culture of younger schoolchildren is highlighted in the article. The expedient methods and forms of organization of the process of forming the bases of economic culture of younger schoolchildren are given.

Keywords: economic education, economic culture, economic awareness, economic thinking, younger schoolchildren.

В умовах соціально-економічних перетворень держави, впровадження ринкової економіки зростає потреба в оволодінні економічними знаннями всіх категорій населення. Тому одним із соціальних замовлень школи у сучасній економічній ситуації України є засвоєння підростаючим поколінням досвіду суспільних відносин через введення себе у світ культури, зокрема культури економічної, тобто такого знання економіки, яке забезпечувало б самостійну й ефективну поведінку в цілому, а не лише у сфері підприємництва, а головне – дозволило б успішно адаптуватися в умовах ринкової економіки.

Проблему економічного виховання школярів досліджували у своїх працях Я. Коменський, К. Ушинський, А. Макаренко, О. Аменд, Л. Епштейн, Л. Пономарьов, В. Розов, Б. Шемякін, О. Шпак та ін. На їхню думку, одним з провідних завдань виховання базової культури особистості є економічна культура як вироблення первинних уявлень і понять про економічні закономірності розвитку суспільства і виховання на цій основі таких якостей особистості, як ощадливість, практичність, звички економії, обачності і господарності, опанування елементарними навичками економічного аналізу.

Економічне виховання передбачає формування в особистості готовності до самостійної цивілізованої, узаконеної економічно-підприємницької діяльності, власного мислення і висновків, пошук шляхів життєзабезпечення суспільства, своїх родин, сімей. Економічне виховання покликане вирішувати такі завдання [3, 21]: ознайомлення молоді із законами ринкової економіки, шляхами підвищення її ефективності, вдосконалення виробничих відносин; системою і методами управління виробництвом; формування здатності до економічного мислення, вміння оволодівати новими методами і прийомами праці; виховання почуття і рис ефективного господаря; розвиток здорових матеріальних потреб, умінь розпоряджатися грошима. У сфері особистого життя економічна діяльність передбачає планування та організацію особистого бюджету, доходів та витрат сім'ї; економічно обґрунтоване оцінювання товарів, які купуються для особистих потреб, їх раціональне використання; раціональне ставлення до свого здоров'я, режиму і способу життя.

Кінцевим результатом економічного виховання є економічна культура особистості, яка означає гармонійне поєднання у ній фізичних, розумових, організаторських здібностей, високий рівень освіти і кваліфікації, потреби у вільній, творчій праці, поліпшення її умов, зростання матеріальних і духовних потреб.

Державний стандарт загальної середньої освіти у розділі «Економіка» пропонує чотирирівневий підхід, що передбачає послідовність і безперервність економічної освіти та виховання школярів. Наступність виявляється в лінійно-циклічній структурі курсів: нульовий рівень – 1-4 класи; перший рівень – 5-7 класи; другий рівень – 8-9 класи; третій рівень – 10-11 класи. Так, на нульовому рівні вивчення економіки, який розрахований на початкову школу, діти отримують початкові уявлення про навколишнє економічне середовище, формуються первинна економічна культура та грамотність. У цьому віці передбачено: вивчення основних економічних понять, з якими діти стикаються у повсякденному житті; навчання дітей умінню робити вибір та оцінювати його наслідки для себе і для своєї родини, друзів; формування почуття відповідальності за прийняті рішення [5, 45].

Перше практичне знайомство дітей з економікою починається в сім'ї й на вулиці, коли чує розмови дорослих про гроші, витрати, доходи. Уже в ранньому віці вони дізнаються, що таке «твоє» й «моє», «наше», «обмін», «гроші», «ціна», «дорого», «дешево», «купити», «продати», «заробити». Засвоєння цих понять й оперування ними часто відбувається в ігровій діяльності. Із засобів масової інформації він постійно чує такі слова, як бюджет, податки, джерела добробуту, національний дохід тощо. У дітей стихійно складаються життєві знання, засновані на здоровому глузді і буденній свідомості. На базі такого життєвого пізнання і відбувається формування основ економічної культури молодших школярів, під якою розуміється вироблення чіткого уявлення про економічні закономірності розвитку суспільства і виховання на цій основі таких якостей особистості, які необхідні їй у виробничо-економічній діяльності. Формування економічної культури нерозривно пов'язане з підготовкою школяра до соціального життя, праці, як одна з необхідних умов становлення громадянської позиції особистості. Крім того, економічна культура – складова частина культури праці і профорієнтації.

Аналіз наукової літератури дозволив зробити висновок про можливість формування у молодших школярів економічної культури як сукупності економічних знань, поглядів, переконань, історичного досвіду і традицій, умінь застосовувати економічні знання у практичній діяльності. Економічні знання передбачають засвоєння дітьми певного обсягу економічних понять. На думку І. Сасової, учням початкових класів доступно засвоєння приблизно п'ятдесяти найбільш розповсюджених економічних понять [4, 34]. Також формування економічних знань пов'язане з розвитком економічної свідомості та економічного мислення.

Економічна свідомість забезпечує розуміння економічного життя суспільства, перетворює членів цього суспільства на активних творчих учасників виробничого процесу. Економічна свідомість включає знання про основні закони розвитку ринкової економіки, вдосконалення виробничих відносин, системи управління і методів господарювання. Найважливішою її частиною є здібність до економічного мислення, а воно передбачає уміння осмислювати явища економічного життя з врахуванням досягнень науки і техніки.

Складником економічної свідомості є економічне мислення – здатність до осмислення явищ економічного життя з врахуванням досягнень науки і техніки. Воно сприяє творчому розв'язанню особистістю економічних проблем, конкретних трудових завдань [1, 62]. Адже економічній діяльності людини властиві такі соціальні характеристики, як: колективізм, господарність, відповідальність, обов'язок і дисципліна [6, 276]. Також розвиток економічної свідомості учнів початкових класів допомагає їм сприймати інших людей, спілкуватися з ними, стати грамотними споживачами й виробниками, вчить адекватно розв'язувати економічні проблеми, активно брати участь у суспільному житті не тільки своєї держави, а й світового співтовариства.

З метою розвитку основ економічної культури доцільно застосовувати ігрові елементи, аналізувати соціально – економічні ситуації, організовувати екскурсії по місту, на підприємства, в банки, страхові компанії, магазини, конкурси, застосовувати математичні задачі з економічним змістом, бесіди на економічні теми в групах продовженого дня, в ролевих іграх, в іграх зі словами (виду «ланцюжка слів»), у розв'язуванні кросвордів, цікавих

задач, розвивальних вправ (виду «перевір себе», «вчися думати»), у бесідах з батьками-підприємцями про ощадливість, ринкову економіку, доходи і витрати; проводити уроки у формі рольових, імітаційних, ділових ігор, широко використовувати практичні завдання, пов'язані з життям. Саме на таких заняттях інтегруються міжпредметні знання, вміння і навички, які є предметом формування в учнів початкової школи.

Наведемо приклади завдань і фрагментів занять з метою формування основ економічної культури молодших школярів (за О. Варецькою).

Завдання 1. Лисиця вирішила влітку здати в оренду свій будинок відпочиваючим, які заплатили їй 1300 л. грн. Після їх від'їзду господарка підрахувала, що за електроенергію, яку витратили відпочиваючі, необхідно заплатити 250 л. грн., ремонт майна, яким вони необережно користувалися, становив 1000 л. грн. Крім цього, відпочиваючі користувалися телефоном, і Лисиця мала заплатити за цю послугу 170 л. грн. Чи отримала прибуток Лисиця? Зроби висновок.

Завдання 2. Від продажу кожного стільця меблева фабрика Мишка отримує прибуток 13 л. грн. З кожних 10 л. грн. прибутку Мишко повинен сплатити податок 4 л. грн. Який прибуток залишається у ведмедика, якщо він продав 200 стільців? [2, 60].

Цікавою формою економічного виховання є класні години і виховні заходи відповідного спрямування. На них обговорюються питання стану навколишнього середовища та збереження природних багатств, ознайомлення з основними проблемами, що пов'язані зі станом економічної ситуації рідного краю.

Отже, з метою формування основ економічної культури в учнів початкових класів доцільно враховувати їхні індивідуальні та вікові особливості, життєвий досвід, а також проектувати педагогічний процес в напрямі формування світогляду й поведінки дітей щодо економічного використання ресурсів, раціонального використання часу на виконання завдань, шанобливого ставлення до природного середовища, води, електроенергії, матеріальних цінностей, предметів матеріальної та духовної культури народу. Надзвичайно важливо ефективно використовувати педагогічний потенціал уроків та позанавчальної виховної роботи в початковій школі задля вирішення завдань розвитку економічного мислення учнів, формування в них почуття істинного господаря, підприємця.

Список використаних джерел

1. Будник О. Б. Психологічні особливості екологічного мислення та їх вираховування у господарському вихованні школярів / О.Б. Будник // Збірник наукових праць: філологія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ, 1998. – Ч. 1. – С. 58-65.
2. Варецька О. В. Початки економіки. 4 клас : навчально-методичний посібник для вчителя / О.В. Варецька. – Запоріжжя : Просвіта, 2014. – С. 54-61.
3. Дрозденко Л.І. Виховання економічної культури / Л.І. Дрозденко // Палітра педагога. – 1997. – № 4. – С. 20-23.
4. Загривий В. Економічне виховання школярів / В. Загривий // Рід. школа. – 1999. – № 9. – С. 34-35.
5. Солдатова Л. Дидактичні ігри з використанням економічної термінології / Л. Солдатова // Поч. школа. – 2000. – № 6. – С. 27-28.
6. Фіцула М. М. Економічне виховання / М. М. Фіцула // Педагогіка. – К. : Академія, 2002. – С. 276-278.

СПІВРОБІТНИЦТВО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З СІМ'ЄЮ З ПИТАНЬ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ І ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

В.П'ятниця, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: В.І.Імбер, кандидат педагогічних наук, старший викладач

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

COOPERATION OF PRESCHOOL EDUCATION ESTABLISHMENT WITH FAMILY ON ISSUES OF INTELLECTUAL DEVELOPMENT AND COGNITIVE ACTIVITY OF PRESCHOOLERS

V. Pyatnytsia, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)